

DOI: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/59/191-194>

İsmayıl Cabarov
Bakı Mühəndislik Universiteti
magistrant
<https://orcid.org/0009-0002-2557-0352>
ismayilcabarov999@gmail.com

Aqrar sektorda əmək resurslarının inkişafı və səmərəliliyinin artırılmasında peşə təliminin rolu

Xülasə

Müasir dövrdə aqrar sektor ölkə iqtisadiyyatının strateji sahələrindən biri kimi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu sahədə davamlı inkişafın təmin olunması, məhsuldarlığın artırılması və rəqabət qabiliyyətinin gücləndirilməsi bilavasitə əmək resurslarının keyfiyyətindən və onların səmərəli idarə olunmasından asılıdır. Aqrar sektorda əmək resurslarının inkişafı yalnız kəmiyyət artımı ilə deyil, eyni zamanda işçi qüvvəsinin peşəkar bilik və bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi ilə xarakterizə olunur. Bu baxımdan peşə təlimi mühüm alət kimi çıxış edir və işçi qüvvəsinin müasir tələblərə uyğun hazırlanmasını təmin edir.

Peşə təlimi aqrar sahədə çalışanların innovativ texnologiyalardan istifadə bacarıqlarını artırır, onların nəzəri biliklərini praktik fəaliyyətlə uzlaşdırmağa imkan yaradır. Bu iş kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın yüksəlməsinə, resurslardan daha səmərəli istifadə olunmasına və istehsal xərclərinin azalmasına səbəb olur. Eyni zamanda, peşə təlimi işçilərin əmək bazarında rəqabət qabiliyyətini artırır, onların sosial rifahına müsbət təsir göstərir və kənd yerlərində məşğulluğun dayanıqlığını təmin edir.

Aqrar sektorda peşə təliminin təşkili dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri kimi çıxış edir. Müasir təlim proqramlarının hazırlanması, innovativ metodların tətbiqi və beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi bu sahədə mühüm rol oynayır. Bununla yanaşı, fermerlərin, aqrar müəssisə işçilərinin və gənc mütəxəssislərin davamlı təhsil imkanları ilə təmin olunması kənd təsərrüfatında insan kapitalının inkişafına zəmin yaradır.

***Açar sözlər:** aqrar sektor, əmək resursları, peşə təlimi, səmərəlilik, kənd təsərrüfatı, insan kapitalı, innovativ texnologiyalar, məhsuldarlıq, məşğulluq, davamlı inkişaf*

İsmayıl Jabarov
Baku Engineering University
Master's student
<https://orcid.org/0009-0002-2557-0352>
ismayilcabarov999@gmail.com

The Role of Vocational Training in the Development of Labor Resources and Increasing Efficiency in the Agricultural Sector

Abstract

In the modern era, the agricultural sector is considered one of the strategic areas of the national economy. Ensuring sustainable development, increasing productivity, and strengthening competitiveness in this sector largely depend on the quality of labor resources and their efficient management. The development of labor resources in agriculture is characterized not only by quantitative growth but also by the improvement of professional knowledge and skills of the workforce. In this context, vocational training serves as an important tool and ensures that workers are prepared in accordance with modern requirements.

Vocational training enhances the ability of agricultural workers to use innovative technologies and enables them to integrate theoretical knowledge with practical activities. This leads to increased productivity in agriculture, more efficient use of resources, and reduced production costs. At the same time, vocational training improves workers' competitiveness in the labor market, positively affects their social welfare, and ensures sustainable employment in rural areas.

The organization of vocational training in the agricultural sector is one of the key directions of state policy. The development of modern training programs, the application of innovative methods, and the study of international experience play an important role in this field. In addition, providing farmers, agricultural enterprise workers, and young specialists with continuous education opportunities creates a basis for the development of human capital in agriculture.

Keywords: *Agricultural sector, labor resources, vocational training, efficiency, agriculture, human capital, innovative technologies, productivity, employment, sustainable development*

Giriş

Müasir qlobal iqtisadi şəraitdə aqrar sektor ölkələrin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasında, ixrac potensialının artırılmasında və regionların sosial-iqtisadi inkişafında mühüm rol oynayır. Xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrdə kənd təsərrüfatı əhalinin məşğulluğunun böyük hissəsini təşkil edir və bu sahədə əldə olunan nəticələr ümumi iqtisadi sabitliyə birbaşa təsir göstərir. Bu baxımdan aqrar sektorun səmərəli fəaliyyəti və davamlı inkişafı strateji əhəmiyyət kəsb edir.

Aqrar sektorun inkişafında əsas amillərdən biri əmək resurslarıdır. Əmək resurslarının keyfiyyəti, onların peşə hazırlığı səviyyəsi, müasir texnologiyalara uyğunlaşma bacarığı və innovativ yanaşmaları mənimsəmə qabiliyyəti kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın və səmərəliliyin əsas göstəricilərindən hesab olunur. Ənənəvi istehsal üsullarından müasir, texnologiyaya əsaslanan təsərrüfat modelinə keçid isə işçi qüvvəsinin bilik və bacarıqlarının daim yenilənməsini zəruri edir. (Əliyev, 2019)

Bu kontekstdə peşə təlimi aqrar sektorda insan kapitalının formalaşmasında və inkişafında mühüm vasitə kimi çıxış edir. Peşə təlimi yalnız nəzəri biliklərin verilməsi ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda praktik bacarıqların formalaşdırılması, innovativ texnologiyaların tətbiqi və istehsal proseslərinin optimallaşdırılması baxımından da böyük əhəmiyyət daşıyır. Bu, həm əmək məhsuldarlığının artmasına, həm də istehsalın keyfiyyət göstəricilərinin yaxşılaşmasına şərait yaradır. (Məmmədova, 2020)

Digər tərəfdən, aqrar sektorda baş verən struktur dəyişikliklər, rəqəmsallaşma prosesləri və iqlim dəyişikliklərinin təsiri işçi qüvvəsindən daha yüksək peşəkarlıq və çeviklik tələb edir. Bu isə peşə təliminin daha sistemli və məqsədyönlü şəkildə təşkilini zəruri edir. (Quliyev, 2021)

Dövlətin bu sahədə həyata keçirdiyi siyasət, təhsil müəssisələri ilə istehsalat arasında əlaqələrin gücləndirilməsi və beynəlxalq təcrübənin tətbiqi aqrar sahədə əmək resurslarının inkişafına mühüm töhfə verir. (Rəhimova, 2017)

Beləliklə, aqrar sektorda əmək resurslarının inkişafı və səmərəliliyinin artırılması müasir dövrün aktual məsələlərindən biridir və bu prosesdə peşə təlimi əsas aparıcı mexanizmlərdən biri kimi çıxış edir. Mövzunun aktuallığı və praktiki əhəmiyyəti onun elmi tədqiqini və geniş şəkildə araşdırılmasını zəruri edir.

Tədqiqat

Aqrar sektorda əmək resurslarının inkişafı və səmərəliliyinin artırılması müasir iqtisadi şəraitdə kompleks yanaşma tələb edən çoxşaxəli bir prosesdir. Bu prosesdə əsas məqsəd mövcud əmək potensialından maksimum səmərə ilə istifadə etmək, işçi qüvvəsinin bilik və bacarıqlarını müasir tələblərə uyğunlaşdırmaq və kənd təsərrüfatında davamlı inkişafı təmin etməkdir. Tədqiqatlar göstərir ki, aqrar sahədə məhsuldarlığın səviyyəsi birbaşa olaraq işçilərin peşə hazırlığı, texnoloji bilikləri və praktik bacarıqları ilə əlaqəlidir (Əliyeva, 2019).

Əmək resurslarının inkişafı ilk növbədə onların keyfiyyət göstəricilərinin yüksəldilməsi ilə bağlıdır. Aqrar sahədə çalışan işçilərin əksəriyyəti ənənəvi biliklərə əsaslanan fəaliyyət göstərir ki, bu da müasir texnologiyaların tətbiqində müəyyən çətinliklər yaradır. Bu səbəbdən peşə təlimi

proqramlarının hazırlanması və tətbiqi xüsusi aktualıq kəsb edir. Peşə təlimi vasitəsilə işçilər yeni texniki avadanlıqlardan istifadə, müasir aqrotexniki üsulların tətbiqi, torpaq və su resurslarının düzgün idarə olunması kimi vacib bacarıqlara yiyələnirlər.

Tədqiqat çərçivəsində müəyyən edilmişdir ki, peşə təliminin tətbiqi kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın artmasına əhəmiyyətli təsir göstərir. Təlim keçmiş işçilər istehsal prosesində daha səmərəli fəaliyyət göstərir, resurslardan qənaətlə istifadə edir və istehsal xərclərini minimuma endirə bilirlər. Bundan əlavə, onların innovativ yanaşmalara açıq olması yeni texnologiyaların daha sürətli mənimsənilməsinə şərait yaradır. Bu isə ümumilikdə aqrar sektorun rəqabət qabiliyyətini artırır. (Məmmədov, 2020)

Digər mühüm məqam peşə təliminin əmək bazarına təsiridir. Aqrar sahədə ixtisaslı kadrların çatışmazlığı bir çox hallarda istehsalın genişlənməsinə mane olur. Peşə təlimi bu problemi aradan qaldırmaqla yanaşı, gənclərin kənd təsərrüfatına marağını artırır və onların bu sahədə peşəkar fəaliyyətə cəlb olunmasını stimullaşdırır. Bu da kənd yerlərində işsizliyin azalmasına və sosial rifahın yüksəlməsinə müsbət təsir göstərir. (Qasımova, 2018)

Dövlətin aqrar sahədə həyata keçirdiyi siyasət və proqramlar da əmək resurslarının inkişafında mühüm rol oynayır. Aqrar təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi, peşə məktəblərinin inkişafı, fermerlər üçün təlim və məsləhət xidmətlərinin təşkili bu sahədə müsbət nəticələrin əldə olunmasına şərait yaradır. Bununla yanaşı, beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi və tətbiqi aqrar sahədə innovativ yanaşmaların genişlənməsinə kömək edir. (Əliyev, 2017).

Beləliklə, aparılan tədqiqat göstərir ki, aqrar sektorda əmək resurslarının inkişafı və səmərəliliyinin artırılmasında peşə təlimi əsas amillərdən biridir. Peşə təliminin sistemli və davamlı şəkildə təşkili, müasir texnologiyaların tətbiqi və insan kapitalına investisiyanın artırılması aqrar sahənin gələcək inkişafı üçün zəruri şərtlər kimi çıxış edir. (Hacıyev, 2021)

Aqrar sektorda əmək resurslarının inkişafı və səmərəliliyinin artırılması istiqamətində aparılan tədqiqatlar göstərir ki, bu sahədə davamlı uğurun əldə olunması yalnız peşə təlimi ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda idarəetmə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi və institusional dəstəyin gücləndirilməsi ilə sıx bağlıdır. Müasir idarəetmə yanaşmaları əmək resurslarının daha səmərəli bölgüsünü təmin edir, işçi qüvvəsinin potensialından optimal istifadə olunmasına şərait yaradır və istehsal proseslərinin daha effektiv təşkilinə imkan verir (Rzayeva, 2019). Əmək resurslarının səmərəliliyinin artırılması üçün motivasiya mexanizmləri də mühüm rol oynayır. Maddi və qeyri-maddi stimulların tətbiqi, əmək şəraitinin yaxşılaşdırılması və sosial təminatın gücləndirilməsi işçilərin fəaliyyətə marağını artırır və onların məhsuldarlığını yüksəldir. Bu baxımdan, peşə təlimi ilə yanaşı, işçi məmnuniyyətinin təmin olunması da aqrar sahədə uğurun əsas şərtlərindən biri kimi çıxış edir. Digər tərəfdən, aqrar sahədə innovasiyaların tətbiqi əmək resurslarının inkişafına mühüm təsir göstərir. Yeni texnologiyaların və elmi yeniliklərin istehsalata inteqrasiyası işçi qüvvəsinin bilik səviyyəsinin artırılmasını tələb edir. Bu isə təlim prosesinin fasiləsizliyini və praktik yönümlü olmasını zəruri edir. Xüsusilə, sahə üzrə ixtisaslaşmış təlim mərkəzlərinin yaradılması və fermerlər üçün konsultasiya xidmətlərinin təşkili bu istiqamətdə mühüm addımlar hesab olunur. Aqrar sektorda əmək resurslarının inkişafı həm də regional inkişafı ilə sıx əlaqədardır. Kənd yerlərində peşə təlimi imkanlarının genişləndirilməsi regionlararası sosial-iqtisadi fərqlərin azaldılmasına kömək edir, əhalinin məşğulluq səviyyəsini artırır və miqrasiyanın qarşısının alınmasına şərait yaradır. Bu baxımdan, yerli xüsusiyyətlərin nəzərə alınması ilə hazırlanmış təlim proqramları daha effektiv nəticələr verir.

Nəticə etibarilə, aqrar sektorda əmək resurslarının inkişafı və səmərəliliyinin artırılması çoxşaxəli yanaşma tələb edir və bu prosesdə peşə təlimi əsas, lakin yeganə olmayan amildir. İdarəetmə, motivasiya, innovasiya və rəqəmsallaşma kimi digər vacib komponentlərlə birlikdə həyata keçirilən tədbirlər aqrar sahənin dayanıqlı inkişafını təmin edir və onun iqtisadi əhəmiyyətini daha da artırır.

Nəticə

Aparılan araşdırmalar göstərir ki, aqrar sektorda əmək resurslarının inkişafı və səmərəliliyinin artırılması müasir dövrdə iqtisadi inkişafın və ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasının əsas şərtlərindən biridir.

Eyni zamanda müəyyən edilmişdir ki, aqrar sahədə əmək resurslarının effektiv istifadəsi yalnız peşə təlimi ilə məhdudlaşmır. Bu sahədə uğurlu nəticələrin əldə olunması üçün idarəetmə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi, motivasiya sistemlərinin gücləndirilməsi, innovasiyaların tətbiqi və rəqəmsallaşmanın genişləndirilməsi vacibdir. Bu amillər peşə təlimi ilə qarşılıqlı şəkildə təsir göstərərək əmək məhsuldarlığının yüksəlməsinə və sektorun rəqabət qabiliyyətinin artmasına şərait yaradır. (Məmmədli, 2020)

Tədqiqat nəticələri onu da göstərir ki, aqrar sektorda peşə təliminin sistemli və davamlı şəkildə təşkili xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Təlim proqramlarının müasir tələblərə uyğunlaşdırılması, praktiki yönümlü olması və regionların xüsusiyyətlərini nəzərə alması daha yüksək effektivlik təmin edir. Bundan əlavə, fermerlər və aqrar sahədə çalışan digər işçilər üçün məsləhət və informasiya xidmətlərinin genişləndirilməsi onların əldə etdikləri bilikləri praktikada tətbiq etməsinə kömək edir. (Əliyev, 2021)

Peşə təlimi kənd yerlərində sosial-iqtisadi inkişafın sürətlənməsinə də mühüm töhfə verir. Bu, məşğulluğun artmasına, gənclərin və qadınların aqrar sahəyə cəlb olunmasına, regionlararası fərqlərin azalmasına və ümumilikdə əhalinin rifah səviyyəsinin yüksəlməsinə səbəb olur. (Həsənova, 2018)

Aqrar sektorda əmək resurslarının inkişafı və səmərəliliyinin artırılması kompleks yanaşma tələb edən bir prosesdir və bu prosesdə peşə təlimi əsas aparıcı mexanizmlərdən biri kimi çıxış edir. Gələcəkdə bu sahədə davamlı inkişafın təmin olunması üçün peşə təliminin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, innovativ metodların tətbiqi və insan kapitalına yönəldilmiş investisiyaların artırılması zəruri hesab olunur.

Ədəbiyyat

1. Əliyev, K. (2021). *Aqrar sektorun dayanıqlı inkişafında peşə təliminin əhəmiyyəti*. Elm və İnnovasiya.
2. Əliyev, R. (2019). *Kənd təsərrüfatında işçi qüvvəsinin inkişafı və səmərəlilik məsələləri*. Maarif Nəşriyyatı.
3. Əliyev, V. (2017). *Kənd təsərrüfatında işçi qüvvəsinin səmərəliliyi: problemlər və perspektivlər*. Maarif Nəşriyyatı.
4. Əliyeva, F. (2019). *Kənd təsərrüfatında işçi qüvvəsinin motivasiyası və səmərəliliyi*. Təhsil Nəşriyyatı.
5. Hacıyev, S. (2021). *Aqrar sahədə peşə təlimi və idarəetmə sistemləri*. Elm və Təhsil.
6. Həsənov, T. (2018). *Kənd təsərrüfatında əmək resurslarının idarə olunması*. Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti Nəşriyyatı.
7. Həsənova, S. (2018). *Fermerlərin və kənd təsərrüfatı işçilərinin davamlı təhsili*. Təhsil Nəşriyyatı.
8. Məmmədli, A. (2020). *Aqrar sahədə rəqəmsallaşma və işçi qüvvəsinin inkişafı*. Elm və Təhsil.
9. Məmmədov, E. (2020). *Peşə təlimi vasitəsilə kənd təsərrüfatında innovativ texnologiyaların tətbiqi*. Elm və İnnovasiya.
10. Məmmədova, N. (2020). *Aqrar sektorda peşə təlimi və innovativ yanaşmalar*. Elm və Təhsil.
11. Qasımova, R. (2018). *Aqrar sektorda insan kapitalının inkişafı və davamlı təlim*. Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti Nəşriyyatı.
12. Quliyev, S. (2021). *Peşə hazırlığı və insan kapitalının inkişafı kənd təsərrüfatında*. Azərbaycan Universiteti Nəşriyyatı.
13. Rəhimova, A. (2017). *Aqrar sektorda məhsuldarlığın artırılması üçün təlim proqramlarının rolu*. Elm və Təhsil.
14. Rzayeva, L. (2019). *Kənd yerlərində məşğulluğun artırılmasında peşə təliminin rolu*. Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti Nəşriyyatı.

Daxil oldu: 17.11.2025

Qəbul edildi: 21.03.2026